

Lahden asukaspaneelin julkilausuma talouden suunnittelusta 2026

Asukaspaneelin suositukset Lahden kaupungin talouden suunnittelun tueksi.

Lahti

Johdanto

1. Tavoitteet ja tehtävänanto

Lahden kaupunki halusi kuulla asukkaitaan paremmin vuoden 2027 talousarvion ja vuosien 2027–2029 taloussuunnitelman laadinnan varhaisessa vaiheessa, sekä pohtia asukkaiden kanssa yhdessä suunnitelman painotuksia ja arvoja. Kaupunginvaltuuston tuella asukaspaneelia päätettiin kokeilla vuonna 2026, jonka jälkeen arvioidaan vastaavan paneelin jatkosta. Valmisteltu julkilausuma ja suositukset viedään tiedoksi vuoden 2027 talousarvion valmisteluun kaupungin johdolle ja kaupunginhallitukselle keväällä 2026 sekä kaupunginvaltuustolle talousarvioprosessin edetessä.

Paneelilla tavoitellaan

- kuntalaisten osallistumismahdollisuuksien vahvistamista aiempaa aikaisemmassa talouden valmisteluvaiheessa
- yhteistä aiheiden käsittelyä ja yhteistä näkemystä ennen päätöksentekoa osana talousvalmistelua ja sen tueksi
- ymmärryksen lisäämistä käsiteltävistä aiheista ja lahtelaisista
- erilaisten näkökulmien ja niiden taustalla olevien syiden ymmärtämistä
- tasavertaista kohtaamista
- osallisuuden tunteen vahvistamista eri lähtökohdista tuleville ihmisille
- sitoutumista käsiteltävään aiheeseen
- haasteiden ennakointia

2. Osallistujien kutsuminen ja taustatiedot

Kutsu lähetettiin Lahden alueellisten kumppanuuspöytien 80 jäsenelle sekä kirjeitse satunnaisesti valituille 500 15–85-vuotiaalle asukkaalle. Henkilöt poimittiin digi- ja väestötietoviraston rekisteristä. Liitteenä on kutsukirje paneeliin.

Satunnaisotannalla kutsutuista asukkaista 24 ilmoittautui, ja 17 henkilöä tuli valituksi asukaspaneeliin. Kumppanuuspöydistä osallistui 43 henkilöä. Paneeli koostui siis 60 eri ikäisestä, taustaisesta ja eri alueilla asuvasta lahtelaisesta. Joukossa oli opiskelijoita, eri alojen ammattilaisia, työttömiä, eläkeläisiä ja vieraskielinenkin.

Naisia	30	0–19 v	1 kpl
Miehiä	29	20–39 v	14 kpl
Muu	1	40–59 v	32 kpl
Mediaani-ikä	46 vuotta	60–79 v	13 kpl

3. Toimintatavat ja työskentely

Panelistit valmistautuivat etukäteen OmaLahti-osallistumissivustolla Lahden kaupungin talouden tilannekuvaan ja materiaaleihin sekä osallistuivat halutessaan talouspalveluiden järjestämään Teams-infoon 1.4.2026. Infon tallenteen pystyi myös katsomaan jälkikäteen verkossa. Lisäksi osallistujat vastasivat ennakkokysymykseen verotuksesta.

60 osallistujan paneeli kokoontui lauantaina 18.4.2026 klo 9.00–15.30 kumppanuustalo Fellmanniaan, jossa keskusteltiin ohjatusti kahdeksassa pienryhmässä. Osallistujat keskustelivat kaupungin taloudesta ja siitä, millaisia painotuksia yhteisten rahojen käytössä tulisi tehdä, jotta Lahti olisi houkutteleva asuinpaikka kaiken ikäisille. Lisäksi panelistit pääsivät kertomaan, miten kaupungin talouden ratkaisut näkyvät lahtelaisten elämässä. Panelisteilta ei vaadittu erikoisaamista tai tuntemusta, miten lainsäädäntö vaikuttaa kaupungin tuloihin ja menoihin.

Julkilausuman sisältö koostuu neljästä teemasta

1. Kaupungin tulojen kasvattaminen
2. Kaupungin palvelujen kustannusten hillintä
3. Millaiset investoinnit tekevät Lahdesta houkuttelevan asuinpaikan
4. Tekijät, jotka pitävät sinut asumassa tai saisivat muuttamaan Lahdesta

Neljän eri teeman käsittely ja valmistelu oli jaettu kahdelle ryhmälle (A ja B), jotka pohtivat asiaa kahdesta eri näkökulmasta:

1. mihin Lahti voisi panostaa tai mistä voisi säästää
2. mihin Lahti ei voisi panostaa tai mistä ei voisi säästää

Teemaryhmät kommentoivat päivän aikana toisen teemaryhmän luonnosta ja sisältöä muokattiin kommentoinnin pohjalta. Keskustelujen ja puntaroinnin pohjalta laadittiin julkilausumaluonnos, joita panelistit kommentoivat 24.4.–3.5. välisenä aikana OmaLahti-sivustolla. Lopuksi kaikki äänestivät julkilausuman kannatuksesta 6.5.–10.5.

Julkilausuma on asukaspaneelin yhteinen pohdittu näkemys, mutta julkilausuman kanssa eivät kaikki ole välttämättä samaa mieltä. Kirjaukset ovat kompromisseja ja eriävät näkökulmat on kirjattu tämän julkilausuman loppuun.

Julkilausumassa on teemoittain:

1. pääviesti (otsikko)
2. konkreettiset toimenpidesuositukset teemoista
3. Muut huomiot, toiveet ja evästykset päätöksenteolle

Tiivistelmä julkilausumasta

Julkilausumassa käsiteltujen teemojen suositukset ja kirjausten tyyli ovat ryhmiensä näköisiä. Julkilausumassa korostuvat pitkäjänteisyys, ennakoitavuus ja sosiaalisten vaikutusten huomioon ottaminen talouden suunnittelussa. Tulojen kasvattamisen osalta painotettiin maltillisia ja oikeudenmukaisia keinoja, joiden vaikutukset eri väestöryhmiin ja kaupungin vetovoimaan arvioitaisiin huolellisesti.

Paneeli teki selkeän eron korotettavissa olevien maksujen ja niiden maksujen välillä, joiden kohtuuhintaisuus nähdään hyvinvoinnin ja strategisten tavoitteiden kannalta välttämättömänä. Kustannusten hillinnässä keskiössä ovat toiminnan tehostaminen, tilojen tehokas käyttö, päällekkäisyyksien purkaminen sekä hankintojen ja sopimusten suunnitelmallinen hallinta.

Investoinneissa painopiste on peruspalveluissa, erityisesti kouluissa, päiväkodeissa ja monitoimitaloissa, joita tarkasteltiin elinkaariajattelun, hyvinvoinnin ja alueellisen vetovoiman näkökulmasta. Säästöjä ei nähty suoraan heikennyksinä, vaan myös toiminnan järjeistämisenä, kunhan arjen turvallisuus ja toimivuus turvataan. Talouden säästöt eivät välttämättä tarkoita asioiden heikentämistä, vaan voivat tarkoittaa myös asioiden tehostamista, parantamista ja järjeistämistä.

Asumiseen vaikuttavissa teemoissa korostuivat koulutus- ja työpolkujen jatkuvuus, lähipalvelut, työllisyys sekä asukkaiden aito osallisuus. Erityisesti epävarmuus ja heikko osallistumisen kokemus nähdään poismuuttoa lisäävinä tekijöinä.

Julkilausuman teemat

1. Kaupungin tulojen kasvattaminen
2. Kaupungin palvelujen kustannusten hillintä
3. Millaiset investoinnit tekevät Lahdesta houkuttelevan asuinpaikan
4. Tekijät, jotka pitävät sinut asumassa tai saisivat muuttamaan Lahdesta

Teema 1. Kaupungin tulojen kasvattaminen

Mitä maksuja Lahti voi korottaa?

Asukaspaneelin pääviesti

Lahden tulee painottaa maksuja, joiden negatiiviset sosiaaliset- ja hyvinvointivaikutukset ovat vähäisiä, ja jotka eivät heikennä kaupungin vetovoimaa. Maksuja ja veroja tulee kasvattaa maltillisesti ja oikeudenmukaisesti niin, ettei pienituloisten ja lapsiperheiden taakka kasva, eikä kaupungin vetovoima heikkene – painottaen kohdennettuja maksuja ja sanktioita sekä vain pieniä tuloveron nostoja.

Asukaspaneelin konkreettiset toimenpidesuositukset

1. Lahden kaupunki voi korottaa sakkoja, koska ne eivät kohdistu yhteen kohderyhmään tai pienituloisiin vaan perustuvat saajan omaan toimintaan. Sakot ja uhkasakot ohjaavat toimintaa ja luovat kannustimia (esim. pysäköinti, rakentaminen, ympäristön siisteys). Vaikka sakkojen kokonaistaloudellinen vaikutus on pieni, myös pienet tulot nähdään osana kokonaisratkaisua. Sakkoja ja pieniä maksuja tulisi tarkastella säännöllisesti ja tarvittaessa korottaa maltillisesti (esim. indeksikorotukset). Sakkojen nostolla on vain vähäisiä negatiivisia vaikutuksia eri kohderyhmiin, mutta valvonnan kustannukset tulisi ottaa huomioon. Sakot eivät vähennä suurempien toimijoiden investointihalukkuutta.
2. Asukaspaneeli suosittaa tuloveron nostoa tietyin edellytyksin, sillä tuloverolla on suuri vaikutus kaupungin kokonaistuloihin. Korotuksen tulisi olla hyvin maltillisia esim. 0,1–0,25 prosenttiyksikköä. Lahden ei haluta olevan verotuksen kärkikunta, vaan verotasoa tulee tarkastella suhteessa muihin kuntiin. Tuloveron nosto kohdistuu tasaisemmin kuin monet palvelumaksut, eikä suoraan heikennä pienituloisten asemaa tai nosta asumiskustannuksia. Veron nostolla mahdollistetaan muun muassa lapsiperheiden palvelut. Lahden tulisi myös lisätä ymmärrystä, mihin verovarojen käyttö kohdistuu.

Muut huomiot ja toiveet talouden suunnitteluun sekä päätöksenteolle

Asukaspaneeli suosittelee nostettavaksi myös rakentamiseen liittyviä maksuja. Maksujen osuus erityisesti suurempien hankkeiden kokonaiskustannuksista on vähäinen, eivätkä ne kohdistu erityisesti heikommassa asemassa oleviin. Maksuja tulee tarkastella säännöllisesti, jotta kokonaisuus pysyy ennakoitavana ja hyväksyttävänä. Asiakasmaksujen korotuksissa tulisi pohtia tuloperustaista porrastusta.

Lahden kaupungin tulisi tutustua uusiin rohkeisiin tulonlähteisiin, kuten kokeiluihin esimerkiksi tietulleista tai turistiverosta tulevaisuudessa. Lisäksi Lahden tulee panostaa strategian mukaisten hankerahoitusten hakuihin järjestelmällisesti.

Teema 1. Kaupungin tulojen kasvattaminen

Mitä maksuja Lahti ei voi korottaa?

Asukaspaneelin pääviesti

Joukkoliikenteen ja liikuntapalveluiden kohtuuhintaisuus kannustaa asukkaita kaupungin strategian mukaiseen kestävään ja hyvinvoivaan elämäntapaan. Aktiivinen elämäntapa tukee paikallisten palveluiden käyttöä.

Asukaspaneelin konkreettiset toimenpidesuositukset

1. Joukkoliikenteen maksuja ei saa nostaa, koska joukkoliikenne on keskeinen liikkumismuoto ikäihmisille, koululaisille, nuorille, pienituloisille sekä työssäkäyville. Se tarjoaa edullisen vaihtoehdon kalliille yksityisautoilulle. Joukkoliikenteen käytön lisääminen on osa kaupungin strategiaa ja sillä on merkittäviä positiivisia ympäristövaikutuksia yksityisautoiluun verraten. Käytön lisääminen edellyttää kohtuuhintaisuuden säilyttämistä sekä aikataulujen järkevämpää suunnittelua siten, että työ- ja koulumatkojen tarpeet sekä toimivat vaihtoyhteydet huomioidaan.
2. Liikuntapalvelujen maksuja ei saa korottaa, koska kaikki liikunta tukee ihmisten kokonaisvaltaista hyvinvointia, mielenterveyttä ja sosiaalisia suhteita. Liikuntapalveluiden tulee palvella kaikkia asukkaita, ja niiden tulee olla helpommin saavutettavissa joukkoliikenteen avulla. Kaupungin tulee huolehtia että kaikki käyttäjäryhmät otetaan huomioon palveluita suunnitellessa. Saavutettavilla uimahalli- ja uimakoulupalveluilla varmistetaan kaikille uimataito. Kaupungin tulee kehittää erilaisia ratkaisuja ja keinoja, kuten sporttikortti tai muut luovat ehdotukset, jotka lisäävät liikuntapalvelujen käyttöä. Tässä voidaan hyödyntää myös yritys yhteistyötä. Kaupungin tulee edistää uuden sisäliikunta- ja monitoimihallin suunnittelua ja rakentamista.

Muut huomiot ja toiveet talouden suunnitteluun sekä päätöksenteolle

Lahden kaupungin tulee nostaa työllisyysastetta eri keinoin ja etsiä lisätuloja. Esimerkiksi kaupungin tilojen käyttöastetta tulisi nostaa, sillä tiloja on vajaakäytöllä. Kaavasunnittelussa tulisi huomioida joustavasti kaavojen käyttötarkoitusten muutokset ja kokonaisukehitys. Lahti voisi ottaa käyttöön talousarvion laadinnan, lähtien aidosti vuoden aikana käytettävistä määrärahoista tai jopa lähtien nollatasosta.

Teema 2. Kaupungin palvelujen kustannusten hillintä

Mistä Lahden palveluista voisi säästää?

Asukaspaneelin pääviesti

Lahden kaupungin tulee keskittää toimintoja ja työskentelyä tarkoituksenmukaisesti omiin tiloihin sekä osallistaa käyttäjäryhmät tilasuunnitteluun, mikä mahdollistaa tilankäytön optimoinnin ja kustannusten hallinnan. Kaupungin tulisi vahvistaa johtamisen vastuuta ja taloudellisesti vastuullista toimintakulttuuria, jotta kokonaisjohtaminen ja resurssien käyttö vastaisivat paremmin nykyiseen taloustilanteeseen. Ostopalvelujen vähentämistä toteutettaisiin vahvistamalla sopimusten suunnitelmallisuutta ja valvontaa, selkeyttämällä osapuolten rooleja ja vastuita, sekä luomalla edellytykset paikallisten toimijoiden nykyistä tehokkaammalle hyödyntämiselle.

Asukaspaneelin konkreettiset toimenpidesuositukset

Lahden kaupungin tulee panostaa konkreettisesti seuraaviin asioihin ja varmistaa, että toimenpiteet tukevat kaupungin talouden tasapainoa, palveluiden saavutettavuutta sekä resurssien tehokasta käyttöä. Lisäksi toimenpiteet tulisi toteuttaa johdonmukaisesti, taloudellisesti vastuullisesti ja hyvän hallinnon periaatteita noudattaen.

1. Kaupungin tulee käyttää ensisijaisesti omia tilojaan eli järjestää palvelut, toiminnot ja työskentelyt omissa tiloissa. Esimerkiksi Palvelutori koetaan kustannuksiltaan korkeaksi, eikä sen palveluiden tavoitavuus välttämättä vastaa tavoitteita. Palvelutorin toimintoja ehdotetaan siirrettäväksi muihin olemassa oleviin tiloihin, kuten kirjastojen tai monitoimitalojen yhteyteen, jotta tilavuokrakustannuksia voidaan säästää.
2. Vajaalla käytöllä olevien tilojen käyttöä tulee tehostaa. Tilojen käyttöä tulee tarkastella käytännön toteutumisen näkökulmasta sekä tiivistää toimintoja todellista tarvetta vastaavaksi. Toimistotyöskentely tulisi keskittää kaupungin rakennuksiin. Etätyön vaikutukset on huomioitava siten, että työpisteet pysyvät aktiivisessa käytössä ja tilojen käyttöaste on korkea. Tilojen vuokraamista ulkopuolisille toimijoille tulisi lisätä. Monitoimitalojen ja koulujen ympärivuotista ja laajempaa käyttöä tulisi lisätä. Monitoimitalomallia pidetään myönteisenä kehityssuuntana. Palveluiden ja yksiköiden toivotaan ottavan eri kohderyhmät mukaan säästötavoitteen suunnitteluun keskustelun ja yhteiskehittämisen kautta. Esimerkiksi perusopetuksessa suunnitteluun voisivat osallistua oppilaat, huoltajat ja opettajat.
3. Palveluiden ostoja tulee karsia, koska niiden osuus menoista on merkittävä. Palveluostojen kokonaisuutta tulee tarkastella suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti. Valvontaa tehostaa ja palveluntarjoajilta edellyttää sovittujen veloitteiden täysimääräistä toteuttamista. Lisäksi kaupungin tulee arvioida, onko taloudellisesti perusteltua palauttaa joitakin palveluja omaksi toiminnaksi kustannustehokkuuden parantamiseksi.

Teema 2. Kaupungin palvelujen kustannusten hillintä

Mistä Lahden palveluista voisi säästää?

Asukaspaneelin konkreettiset toimenpidesuositukset

4. Päällekkäisiä toimintoja tarkastellaan ja poistetaan, jotta kaupungin toiminta olisi sujuvampaa ja kustannustehokkaampaa. Kaupungin toivotaan toteuttavan itse rahan käytön kriittistä tarkastelua ja olevan valmis muuttamaan totuttuja käytäntöjä.
5. Hankintaosaamista tulee vahvistaa ja lisätä. Yrittäjille tulee tarjota paremmat mahdollisuudet osallistua palveluiden tarjoamiseen ja kilpailutuksiin. Hankintojen pilkkominen pienempiin osiin on keino, joka mahdollistaisi myös pienempien yritysten osallistumisen. Useamman pienemmän yrityksen nähdään voivan yhdessä tuottaa palvelukokonaisuuden osia. Paikallisuuden suosimista ja hyödyntämistä lain puitteissa pidetään tärkeänä osana palveluiden järjestämistä. Vastuut tulisi selkeyttää sopimuksissa, sillä jaetun vastuun koetaan johtavan epäselvyyksiin. Sopimukseen esitetään lisättäväksi sanktioita käytäntöjen noudattamisen varmistamiseksi sekä sanktioiden valvontaa.
6. Puolueita toivotaan haastettavan yhteisiin talkoiisiin taloustilanteen vuoksi ja osallistumaan taloudelliseen vastuuseen. Myös kaupungin johdon toivotaan näyttävän esimerkkiä taloudellisesti vastuullisessa toiminnassa. Kokouspalkkioissa tehdään säästöjä, jos varajäsenen ketjuttaminen jätetään pois ja kokoukset järjestetään silloin, kun asialistalle on kertynyt riittävästi käsiteltäviä asioita. Mahdolliset hallinnolliset matkustamiset ehdotetaan rahoitettavan hankerahoista. Hallinnollisia matkoja ja suuria benchmarking-vierailuja sekä laajoja ryhmämatkoja tulee vähentää, ja niiden tilalle suositellaan etäyhteyden hyödyntämistä. Myös tekoälyä tulisi hyödyntää benchmarkkaudessa. Kaupungin tilaisuuksissa ei tarjota alkoholia, vaan osallistujat hankkisivat sen itse halutessaan.

Muut huomiot ja toiveet talouden suunnitteluun sekä päätöksenteolle

Kaupungin tulee huomioida suunnittelussa ja päätöksenteossa myös joustavat ja mielikuvitukselliset ratkaisut työllisyyden lisäämiseksi, jotta työttömät, erityisesti nuoret, saadaan töihin ja kaupungin sakkomaksut pienemmäksi. Lahti voisi kehittää oppisopimusmallin systemaattiseksi osaksi kaupungin toimintaa ja sitoutua siihen. Lisäksi on tärkeää edistää mahdollisuuksia kevyen yrittäjyyden harjoittamiseen ilman, että siitä aiheutuu asiakkaalle perusteettomia seuraamuksia tai sanktioita.

Teema 2. Kaupungin palvelujen kustannusten hillintä

Mistä Lahden palveluista ei voisi säästää?

Asukaspaneelin pääviesti

Perusopetus ja nuorisopalvelut ovat keskeisiä ennaltaehkäiseviä investointeja, joihin on panostettava laadun, yhdenvertaisen tuen ja yhteisöllisyyden vahvistamiseksi. Opettajien osaamista sekä oppilas- tai ryhmäkohtaista tukea tarvitsevien ja maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten tukemista tulee vahvistaa Lahdessa. Samalla on kehitettävä tiivistä ja tavoitteellista yhteistyötä nuorisopalvelujen, työllisyyspalvelujen ja kolmannen sektorin kanssa. Näin voidaan lisätä lasten ja nuorten osallisuutta ja turvallisuutta sekä katkaista ylisukupolvista huono-osaisuutta.

Asukaspaneelin konkreettiset toimenpidesuositukset

1. Perusopetuksesta ja nuorisopalveluista ei tule säästää, vaan niitä tulee kehittää. Lasten ja nuorten osallistumista ja vaikutusmahdollisuuksia tulee lisätä. Laadukkaat palvelut lisäävät perheiden hyvinvointia, turvallisuutta ja alueiden elinvoimaa. Koko Lahti yhtenä oppilaaksiottoalueena lisää valinnanvapautta, mutta lähikoulut on turvattava erityisesti alakoululaisille.
2. Varhainen tuki lisää turvallisuutta, hyvinvointia ja ehkäisee ongelmien kasaantumista. Keskeinen tavoite on ylisukupolvisen huono-osaisuuden ja työttömyyden katkaiseminen. Oppilaskohtaista tukea tai ryhmätukea tarvitseviin ja maahanmuuttajataustaisiin lapsiin ja nuoriin tulee panostaa. Opetusryhmiä ei tule suurentaa ja integroiduissa ryhmissä resurssien on oltava riittävät. Tuen toteutumisessa olevat erot koulujen välillä tulee tasoittaa. Opettajien koulutukseen on panostettava, erityisesti oppilaskohtaisen tuen ja ryhmäkohtaisen tuen osaamiseen ja erityisopetukseen.
3. Perusopetuksen, nuorisopalvelujen, pajatoiminnan, työllisyyspalvelujen ja kolmannen sektorin yhteistyötä tulee vahvistaa. Yrittäjyyskasvatusta tulee lisätä ja monipuolistaa perusopetuksessa. Monitoimitalot ovat keskeinen toimintaympäristö yhteisöllisyydelle ja yhteistyölle. Niiden toimintaa tulee kehittää. Nuorisotilojen turvallinen sijainti ja palvelujen laatu vahvistavat alueiden elinvoimaa.

Muut huomiot ja toiveet talouden suunnitteluun sekä päätöksenteolle

Kaupungin tulee vähentää ulkopuolisten palvelujen käyttöä ja vahvistettava omaa osaamista. Kaikki palvelut on arvioitava ja sopeutettava tasapuolisesti. Hankkeet ovat tärkeä keino tuoda lisäresursseja ja uusia toimintamalleja. Joukkoliikennettä on järkipäristettävä vastaamaan todellista kysyntää ja tuottamaan säästöjä. Työllisyyspalvelut on uudistettava kokonaisvaltaisesti, jotta sakkomaksuja ja työttömyyden kustannuksia voidaan vähentää. Työpajatoiminta on keskeinen keino työttömyyden kustannusten hillitsemisessä. Lahden hallintoa on kevennettävä ja rakenteita uudistettava rohkeasti. Esihenkilöiden määrää ja hallintokuluja on vähennettävä ilman, että hyvinvointi heikkenee. Hankintatoimea on kehitettävä ja hankintoja yhdistettävä kustannustehokkuuden parantamiseksi.

Teema 3. Millaiset investoinnit tekevät Lahdesta houkuttelevan asuinpaikan

Mihin investointeihin Lahden kannattaa panostaa?

Asukaspaneelin pääviesti

Lahden on priorisoitava kouluihin, monitoimitaloihin ja päiväkoteihin tehtävät investoinnit, niin että ne toimivat kokonaisvaltaisina “alueen sydäminä” kaiken ikäisille ja tukevat yhteisöllisyyttä ja liikunnallisuutta. Koulut ja päiväkodit vahvistavat alueiden vetovoimaa, lasten ja nuorten hyvinvointia sekä kaupungin pitkän aikavälin taloudellista ja ekologista kestävyyttä.

Asukaspaneelin konkreettiset toimenpidesuositukset

1. Varmistaa, että koulu- ja päiväkotinvestoinnit tuottavat terveet, turvalliset tilat, jossa poissaolot ja sairastavuus vähenevät sekä oppimistulokset paranevat. ”Halpa” rakentaminen tulee kalliiksi korjausvelkana, väistötiloina ja mainehaittana. Laadukas rakentaminen maksaa itsensä takaisin. Panostaa laadukkaaseen ja esteettisesti viihtyisään rakentamiseen (ei ”bulkkia”), jossa hyödynnetään ekologisia materiaaleja ja mahdollisuuksien mukaan puurakentamista. Lahti voisi profiloitua mallikaupunkina, jossa on terveet koulut ja monimuotoiset pihat: Lahti - puurakentamisen mallikaupunki. Toteuttaa koulu- ja kampusrakennukset joustavasti muunneltavina ja monikäyttöisinä (ikäluokkien muutokset, iltaja- ja viikonloppukäyttö, eri käyttäjäryhmät) tiloina. Muuntuvaksi suunniteltu koulurakennus soveltuu lasten vähetessä esim. vanhusten käyttöön.
2. Rakentaa luonnonmukaiset pihat, jossa huomioidaan ilmastomuutokseen sopeutuminen ja biodiversiteetti, kuten puita varjoiksi helteellä sekä rankkasateiden hallinta. Koulupihoihin investoitava toiminnallisina ja luonnonmukaisina ympäristöinä, joissa on vaihtelevaa maastoa, vihreyttä ja tilaa monipuoliselle liikkumiselle ympäri vuoden. Pihoja ei tule suunnitella vain pienille lapsille. Myös yläkoululaisille tarvitaan kiinnostavia ja aktiivisia ulkotiloja. Lisäksi yhteiset leikki- ja liikuntaympäristöt voivat palvella kaiken ikäisiä. Lahden kannattaa tavoitella omaleimaisia, leikkisiä ja esteettisesti miellyttäviä ratkaisuja, ja hakea rohkeasti oppia hyvistä esimerkeistä myös muualta.
3. Suunnitella monitoimitalot ja koulutilat alueen yhteisöllisiksi ”sydämiksi”, jossa on tiloja harrastuksille, iltakäytölle ja alueen yhteisille tapahtumille. Huolehditaan käytännön turvallisesta hallinnasta, kuten teknisesti toimivista kulunhallintajärjestelmistä ja esteettömyydestä. Lahti voisi harkita myös talonmiehen tehtävää uudelleen, koska se toisi inhimillisyyttä sekä apua ja turvaa arkeen. Varmistaa harrastus- ja liikuntatilojen mitoitus eri lajien tarpeille sekä tilojen kohtuullinen hinnoittelu, jotta tilat eivät jää vajaakäytölle ja harrastaminen on yhdenvertaisesti saavutettavaa. Ympäristöt voivat tuoda yhteen lapsia, nuoria, aikuisia ja ikääntyneitä esimerkiksi penkkien, keinujen ja yhteisten oleskelupaikkojen kautta.

Teema 3. Millaiset investoinnit tekevät Lahdesta houkuttelevan asuinpaikan

Mihin investointeihin Lahden kannattaa panostaa?

Asukaspaneelin konkreettiset toimenpidesuositukset

4. Lisätä käyttäjien, kuten lasten ja nuorten mukaan ottoa investointien suunnittelussa aidosti ja systemaattisesti. Selvitetään käyttäjätarpeet ja ideat sekä varmistetaan, että kuuleminen näkyy toteutuksessa. Tällöin syntyy omistajuutta ja ilkeältä vähenee. Pienten lasten rauhan tarve tulee huomioida suhteessa isompien oppilaiden ympäristöön. Tilaratkaisuilla on suora yhteys oppimisrauhan ja tuloksiin. Näitä vaikutuksia kannattaa arvioida yhtä painavasti kuin investoinnin hintaa. Hyvä alku koulupolulla edesauttaa hyvää lapsuutta, mikä säteilee koko elämään.
5. Tehdä merkittävistä kouluverkon ja rakennusinvestointien päätöksistä systemaattinen vaikutusten arviointi (lapset ja nuoret, muut asukkaat, alueiden elinvoima, eriarvoistuminen, ympäristövaikutukset ja elinkaarikustannukset). Lisätä päätöksenteon ennustettavuutta kouluverkkoratkaisuissa ja vähentää pitkää epävarmuutta, koska epävarmuus heikentää alueiden asuntorakentamisen ja muuttamisen halukkuutta sekä jarruttaa asukkaiden investointeja. Keskittäminen voi näivettää etäämmällä olevia alueita.

Muut huomiot ja toiveet talouden suunnitteluun sekä päätöksenteolle

Talouden suunnittelussa on tärkeää huomioida, että investointien lykkääminen tulee pitkällä aikavälillä kalliimmaksi kuin ajoissa tehdyt investoinnit esimerkiksi kiinteistöjen kunnossapitoon ja laatuun.

Kouluverkon nykyinen epävarmuus heijastuu elinvoimaan. Kun ei tiedä, mikä on lapsen koulupolku jatkossa, perheet eivät uskalla investoida esimerkiksi kodin rakentamiseen. Liiallinen koulujen keskittäminen näivettää alueita, koska koulu ja palvelut siirtyvät liian kauas arjesta. Koulu on alueen vetovoiman ja pitovoiman ydin. Hyvämaineinen koulu houkuttelee niin asukkaita, opiskelijoita kuin hyviä opettajia.

Elinvoiman näkökulmasta toivotaan investointien kohdistamista myös yritysten toimintaedellytysten edistämiseen ja mahdollistamiseen esimerkiksi maankäytön ja infrarakentamisen kautta. Näin Lahti saa asukkaita sekä monitoimitaloille ja päiväkodeille käyttäjiä, työntekijöitä ja veronmaksajia.

Lahden olemassa olevia vahvuuksia ja perheille tärkeitä kohteita tulisi tehdä näkyvämmiksi. Viestitään hyvistä asioista, jotta investointien vaikutus vetovoimaan toteutuu.

Teema 3. Millaiset investoinnit tekevät Lahdesta houkuttelevan asuinpaikan

Mistä investoinneista Lahden tulisi säästää?

Asukaspaneelin pääviesti

Talouden säästöt eivät välttämättä tarkoita asioiden heikentämistä, vaan voivat tarkoittaa myös asioiden tehostamista, parantamista ja järjeistämistä.

Asukaspaneelin konkreettiset toimenpidesuositukset

1. Kaupunki voi lykätä liikennejärjestelyiden kehittämistä ja uudistamista, mutta korjausvelkaa ei tule kasvattaa ja parannusinvestoinnit on tehtävä. Liikenneratkaisuisa tulee toteuttaa kriittiset ylläpitotoimenpiteet arjen toimivuuden ja turvallisuuden varmistamiseksi. Elinkeinoelämän investointeihin liittyvät liikenneratkaisut on järjestettävä silloin, kun niihin liittyy kaupungille tuotto-odotuksia.

Säästötoimenpiteissä tulee huomioida keskeisten julkisten palvelujen ja toimintojen saavutettavuus. Palveluverkon kehittämisen ja liikennejärjestelyjen tulee kulkea yhdessä. Yhteistyötä kaupungin ja hyvinvointialueen välillä tarvitaan palvelujen saavutettavuuden varmistamiseksi. Pysyvyys on myös osa saavutettavuutta.

2. Kaupungin tulee tarkastella, onko käytössä päällekkäisiä ICT-järjestelmiä. Lisäksi mahdollisuudet säästöihin kilpailuttamisten kautta tulee arvioida. Palvelutarpeet ja ohjelmistosopimukset tulee käydä läpi ennen uusia investointeja sen arvioimiseksi, mitä järjestelmiä ja työkaluja eri toiminnoissa todella tarvitaan. Lahden on esimerkiksi tarpeen arvioida, tarvitseeko koko henkilöstö samanlaiset digitaaliset työkalut ja paketit. Henkilöstön tukipalveluihin ja koulutukseen tulee panostaa, koska puutteellinen osaaminen lisää kustannuksia. Opetuksessa käytettävien tietojärjestelmien kokonaisuutta tulee yksinkertaistaa. Nyt käytössä on useita eri järjestelmiä.

Muut huomiot ja toiveet talouden suunnitteluun sekä päätöksenteolle

Rohkeus tehdä päätöksiä ja investointeja tuo säästöä kaupungille. Päätösten pitkittäminen lisää kustannuksia. Säästöjä ei tule kohdistaa asioihin, jotka ovat kriittisiä arjen toimivuudelle. Säästöjä voidaan tehdä siten, että välttämättömät korjaukset toteutetaan eikä korjausvelkaa kasvateta. Riskien ja vaikutusten arviointia on tehtävä säästöpäätöksiä tehtäessä.

Uimarantoihin liittyviä investointeja voidaan lykätä ottaen huomioon jo tehdyt investoinnit sekä kaupunkilaisten toiveet. Kulttuuripaikkojen osalta budjettia voidaan tarkastella siten, että muita rahoituskanavia hyödynnetään ja tilojen monikäyttöä sekä ulosvuokrausta edistetään.

Viestintä on äärimmäisen tärkeää, jotta asukkaat ymmärtävät, miksi valintoja tehdään. Kaupunkilaisille tulee tarjota mahdollisuus osallistua säästötoimenpiteiden valintaan. Suunnittelussa on tärkeää kuunnella myös tulevia käyttäjiä. Investoinneissa tulee hyödyntää mahdollisuuksien mukaan ulkopuolista rahoitusta, kuten yksityistä ja EU-rahoitusta.

Teema 4. Tekijät, jotka pitävät sinut asumassa tai saisivat muuttamaan Lahdesta

Tekijät, jotka pitävät sinut asumassa Lahdessa

Asukaspaneelin pääviesti

Varhaiskasvatuksen, koulutuspolun ja työelämän on muodostettava yhtenäinen jatkumo. Tämä mahdollistaa sen, että Lahteen halutaan jäädä.

Asukaspaneelin konkreettiset toimenpidesuositukset

1. Työllisyyspalveluiden tulee tuottaa palvelut asiakaslähtöisyys huomioiden. On tunnistettava asiakkaan yksilölliset palvelutarpeet ja autettava asiakaslähtöisesti.
2. Lahden tulee investoida koulutuspolkuun varhaiskasvatuksesta yliopistoon, sillä se edistää lahtelaisten kokonaisvaltaista hyvinvointia. Koulut ovat alueen pitovoiman perusta.
3. Lahden tulee hyödyntää tiedon tuottamisessa olemassa olevaa osaamista. Lahdessa on jo paljon osaamista esimerkiksi koulutuksen, korkeakoulujen, palvelumuotoilun, kulttuurin, hyvinvoinnin ja yritys yhteistyön alueilla. Näitä vahvuuksia tulisi hyödyntää pitkäjänteisesti kaupungin kehittämisessä. Lisäksi Lahden kaupungin olisi tärkeää viestiä nykyistä aktiivisemmin yhteistyömahdollisuuksista, tapahtumista, hankkeista ja osallistumisen tavoista. Tämä voisi vahvistaa osallisuutta ja kaupungin vetovoimaa.
4. Yhteisöllisyyttä ja sukupolvien kohtaamista tulee edistää, koska ne edistävät kaikkien asukkaiden sosiaalista hyvinvointia, sekä luovat merkityksellisyyttä ja turvallisuuden tunnetta – myös kohtaaminen koulupolulla.

Muut huomiot ja toiveet talouden suunnitteluun sekä päätöksenteolle

Lahden vahvuuksia ovat kompakti kaupunkirakenne, luonnonläheisyys, monipuolinen koulupolku, kohtuulliset asumiskustannukset sekä runsas kulttuuri- ja vapaa-ajan tarjonta. Kaupungin hyvä sijainti, monipuoliset asuinalueet, turvallisuuden tunne sekä yhteisöllisyys tukevat viihtyvyyttä ja halua jäädä Lahteen.

Lahtea on tärkeää rakentaa lasten ja perheiden tarpeista lähtien, jotta syntyy eheä ja laadukas koulupolku varhaiskasvatuksesta perusopetuksen ja toisen asteen kautta yliopistoon. Tämä luo perustan kaupungin pitkäjänteiselle pitovoimalle, osaajien jäämiselle seudulle sekä uusien yritysten ja työpaikkojen syntymiselle.

Toivomme, että talouden suunnittelussa ja päätöksenteossa vahvistetaan kunnan reuna-alueiden pitovoimaa, sekä huomioidaan ikäihmisten tietotaito että erityisryhmien tarpeet konkreettisissa toimenpiteissä.

Teema 4. Tekijät, jotka pitävät sinut asumassa tai saisivat muuttamaan Lahdesta

Tekijät, jotka saisivat sinut muuttamaan Lahdesta

Asukaspaneelin pääviesti

Keskeisiä keinoja ehkäistä poismuuttoa ja vahvistaa arjen toimivuutta sekä alueiden elinvoimaa ovat lähipalvelujen ja lähikoulujen säilyttäminen, asukkaiden osallistaminen sekä monipuoliset työllisyysratkaisut.

Asukaspaneelin konkreettiset toimenpidesuositukset

1. Asuinalueen palveluilla ja viihtyisyydellä on merkitystä Lahden pitovoimalle. Kaupungin palveluiden palvelutason säilyttämistä ja kehittämistä sekä joukkoliikennettä eri kaupunginosissa pidetään tärkeänä. Palveluiden sijoittumisen toivotaan olevan tasapainoista eri alueiden välillä. Sillä ehkäistään myös poismuuttoa. Yhteistyötä tulee edistää kunnan reuna-alueilla yli kuntarajojen esimerkiksi koulujen, kaavoituksen ja kaupunki-infran osalta. Erityisesti kouluverkoston säilyttämistä pidetään merkityksellisenä perheiden työntövoiman ehkäisemiseksi. Koulujen nähdään toimivan myös yhteisön rakentajina sekä kokoontumis- ja harrastustiloina kaikenikäisille asukkaille.
2. Työpaikkojen puute työntää asukkaita pois Lahdesta. On kehitettävä Lahden mallia pienten ja keskisuurten yritysten toiminnan helpottamiseksi. Malli sisältäisi tiedottamisen, prosessien sujuvoittamisen ja kasvun tukemisen. Lahden tulisi olla Suomen paras kaupunki pk-yrityksille kasvaa. Työllisyysvaikutusten arviointi tulee ottaa vahvemmaksi osaksi ennakoarviointia päätöksenteon tukena.

Muut huomiot ja toiveet talouden suunnitteluun sekä päätöksenteolle

Asukaspaneeli tuo esiin huolen palvelujen saavutettavuudesta ja yhdenvertaisuudesta erityisesti keskustan ulkopuolisilla alueilla. Turvattomuuden tunne, yhteisöllisyyden heikkeneminen ja asuinalueiden yksipuolistuminen heikentävät kaupungin veto- ja pitovoimaa. Lisäksi haasteita nähdään liikenteen turvallisuudessa ja palveluista tiedottamisessa.

Ennätyskorkea nuorten ja opiskelijoiden työttömyys vaikuttaa Lahteen jäämiseen. Myös opiskelijoilta puuttuu osa-aika-, kesätyö- ja harjoittelupaikkoja. Nämä lisäävät myös syrjäytymisriskiä.

Kaupungin runsaasta osallistamisesta huolimatta asukkaiden osallisuuden kokemus jää heikoksi ja sen todelliset vaikutukset päätöksentekoon epäselväksi. Kaupunkiorganisaation toimintaa pidetään joustamattomana, asioiden koetaan siirtyvän henkilöltä toiselle ja oikeiden viranhaltijoiden tavoittaminen koetaan vaikeaksi. Myös päätöksenteon ennakoimattomuus nähdään tekijänä, mikä lisää epävarmuutta.

Julkilausumaan sitoutuminen ja eteneminen

Text

1. Eriävät näkökulmat ja mielipiteet

Text

2. Julkilausuman eteneminen ja käsittely

Julkilausuma suosituksineen on esitelty kaupungin johtoryhmässä 12.5.2026, jonka jälkeen 26.5.2026 luovutettu kaupunginhallitukselle talousarviovalmistelun tueksi. Tämän jälkeen julkilausuma on viety tiedoksi myös kaupunginvaltuustolle talousarvioprosessin edetessä ja julkaistu lahtelaisille OmaLahti-sivustolla.

Panelisteille myös kerrotaan, miten julkilausuma on otettu huomioon Lahdessa.

Lahden asukaspaneelin julkilausuma talouden suunnittelusta 2026

Lisätiedot

talousjohtaja Tiina Mörsky, tiina.morsky@lahti.fi

osallisuuskoordinaattori Tia Mäkinen, tia.makinen@lahti.fi

Lahti

Haluatko osallistua Lahden kaupungin talouden suunnitteluun? Ilmoittaudu ehdolle asukaspaneeliin

Hei, lahtelainen!

Sinut on kutsuttu osallistujaksi Lahden kaupungin asukaspaneeliin. Kutsu on lähetetty alueellisten kumppanuuspöytien jäsenille sekä satunnaisesti valituille asukkaille. Sinä olet yksi heistä.

Asukaspaneelissa pääset keskustelemaan yhdessä muiden panelistien kanssa kaupungin taloudesta ja siitä, millaisia painotuksia rahojen käytössä tulisi tehdä, jotta kaupunki olisi houkutteleva asuinpaikka kaiken ikäisille. Pääset myös kertomaan, miten kaupungin talouden ratkaisut näkyvät elämässäsi. Kuulemme mielellämme, mitkä asiat sinä näet Lahden vahvuuksina. Tule mukaan vaikuttamaan!

Milloin järjestetään ja mitä osallistuminen vaatii?

Osallistujille maksetaan **120 €/hlö** palkkio kaikesta työskentelystä sekä tilaisuuden matkakulut. Paneeliin osallistuminen ei vaadi erityisosaamista. Saat tietoa, ennakkomateriaalia ja esittelyvideon tutustuttavaksi, jossa asiantuntijat perehdyttävät aiheeseen. Noin 100 hengen paneeli kokoontuu **lauantaina 18.4. klo 9.00–15.30**, jolloin keskustellaan ohjatusti pienryhmissä. Keskustelujen pohjalta laaditaan julkilausuma ja suositus, joka on paneeliin yhteinen puntaroitu näkemys. Julkilausumaa voidaan valmistella myös tilaisuuden jälkeen verkossa. Julkilausuma ja suositus luovutetaan kaupunginhallitukselle talousarviovalmistelun tueksi ja julkaistaan lahtelaisille.

Osallistajat tutustuvat asiantuntijoiden laatimaan ennakkomateriaaliin, joka tukee yhteiseen keskusteluun osallistumista. Osallistujilta odotetaan myös sitoutumista paneelitapaamiseen. Tilaisuudessa tarjotaan lounas ja iltapäiväkahvit.

Ilmoittaudu ehdolle asukaspaneeliin 22.3. mennessä

Ilmoita halukkuudestasi osallistua paneeliin sunnuntaihin 22.3. mennessä alla olevan QR-koodin kautta tai täyttämällä lomake osoitteessa: <https://rb.gy/7ns1t8>

Ilmoittautuneista valitaan 20 osallistujaa eri ikäisiä ja eri alueilla asuvia lahtelaisia. Valinnasta ilmoitetaan 27.3. mennessä. Kutsu on lähetetty 500 satunnaisesti valitulle 15–85 -vuotiaalle lahtelaiselle. Nimet ja osoitteet on poimittu digi- ja väestötietoviraston rekisteristä.

Jos sähköisen lomakkeen täyttö ei onnistu tai sinulla on mielessä kysymyksiä, ota yhteyttä: Osallisuuskoordinaattori Sanna Virta, p. 044 482 6390, ma-pe klo 9–16 tai sanna.virta@lahti.fi.

Tule mukaan! Kiitos, että annat aikaasi yhteiseksi hyväksi.

Niko Kynnäräinen
kaupunginjohtaja

Tiina Mörsky
talousjohtaja

Asukaspaneelin tilaisuus

lauantai 18.4. klo 9–15.30
Kumppanuustalo Fellmannia
(Kirkkokatu 27, auditorio 1 krs.)

Ilmoittaudu tästä!

